

Základy filozofie

Předřecká východní filozofie - Indie

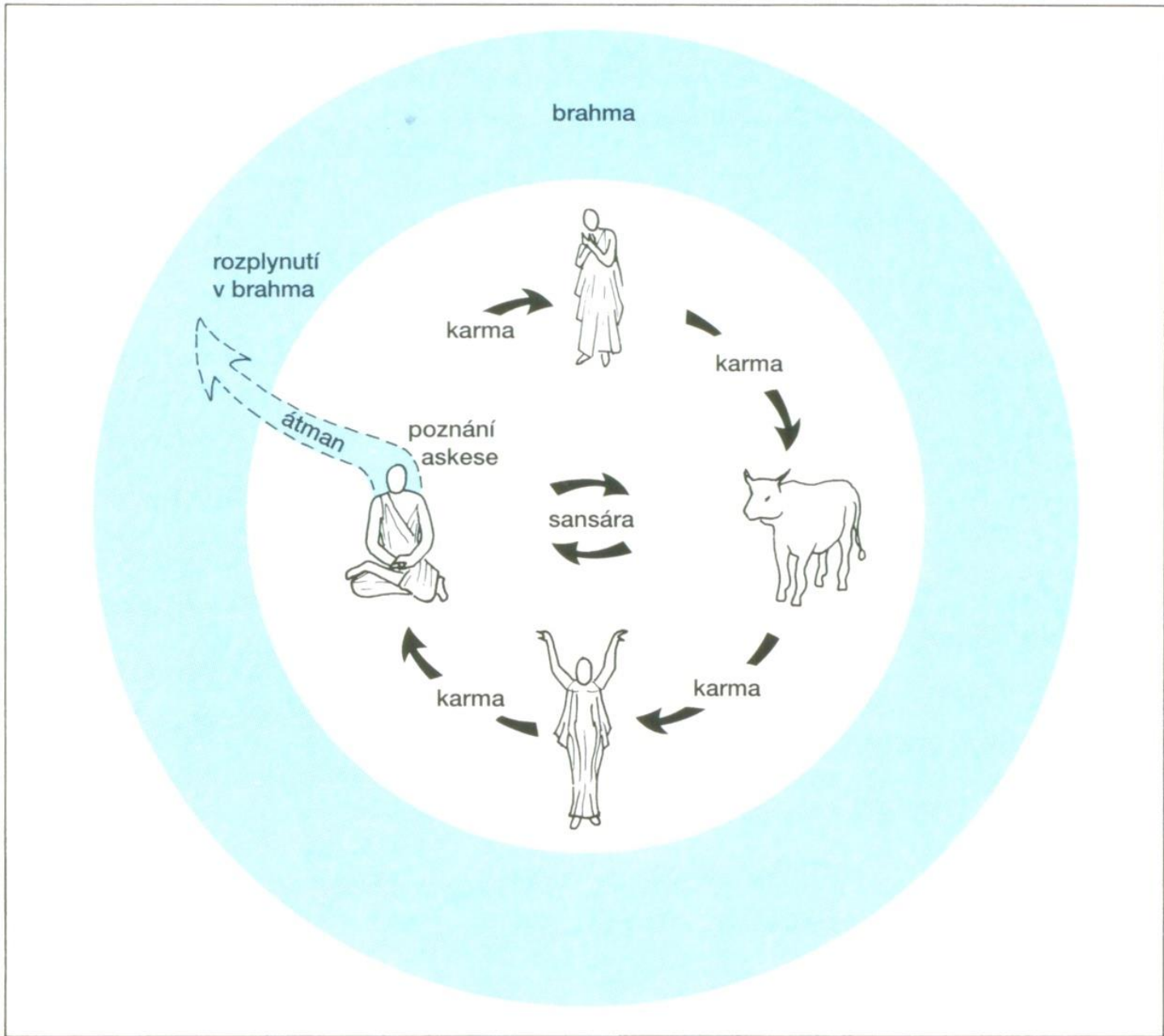
Indie

- Datování **počátku** je nejisté – cca 1500 př. n. l.
- **Počátky filozofie** zachyceny v tzv. védech („vědění“).
- Védy jsou **souborem mytologických příběhů a náboženských textů** – určeny **pro** využití kněží.
- K nim byly **přičleněny vysvětlující texty**, z nichž filozoficky nejdůležitější jsou upanišady obsahující:
 - Nauku o karmě a znovuzrození
 - Myšlenku **jednoty** átman (duše jednotlivce) a brahma (podstaty světa)

- Nauka o karmě a znovuzrození = člověk se **v důsledku svých skutků (karma)** narodí v jiné podobě. Řetězec znovuzrození je **věčný** – duše stále putuje.
- **Dobré a špatné skutky vedou k vyšší či nižší existenci** v budoucím životě.
- **Existence člověka je hodnocena pesimisticky** – život je plný:
 - utrpení
 - pomíjivosti
- Vzniká proto **touha po vykoupení, osvobození (mókša)** = vysvobození z koloběhu znovuzrození.
- Jak toho dosáhnout?

- **Odklonem od běžného života, zdrženlivostí od veškerého konání a žádostivosti (askezí) a poznáním brahma (podstaty či smyslu světa).**
- **Potom se existence takového nekonajícího, asketického jedince rozpouští v nekonečném brahma ...**

„Já jsem brahma: kdo to ví, je prost veškerých pout.“

A Upanišady: karma a znovuzrození

Sādhu je v hinduismu obecný termín označující asketu či žebravého poutníka, který se vzdal světského života, aby dosáhl nejvyššího duchovního cíle. Vzdal se tří životních cílů: káma („smyslové potěšení“), artha („bohatství a síla“), a dokonce i dharma („povinnost“) a je jednostranně zaměřen na dosažení mókši („osvobození“).

DUŠE VÝCHODU 3 - Jogíni a sádhuové

Dokument Viliama Poltikoviče z jeho cyklu Duše Východu z roku 1992

- Kolem roku 500 př. n. l. začíná v Indii **období klasických filozofických systémů.**
- Přes to, že indická tradice staví do popředí dílo a nikoliv autora a historická data, objevují se již odkazy na jednotlivé výrazné osobnosti.
- Filozofické myšlenky začínají pronikat mezi všechny vrstvy obyvatelstva.

- Klasických ortodoxních (védy jsou považovány za dogma) **filozofických systémů** je 6, zde se seznámíme s jediným z nich a tím je **jóga**.
- Jóga je **praktická metoda, jak dospět k vysvobození z koloběhu znovuzrození.**

- **Klasický systém jógy má 8 stupňů, z nichž prvních 5 je založeno na tělesných cvičeních a poslední 3 kladou důraz na duchovní stránku:**

- 1. Zkrocení (dodržování morálních příkazů)**
- 2. Kázeň (askeze, studium)**
- 3. Správné držení těla**
- 4. Ovládnání dechu**
- 5. Stažení smyslů od vnějších předmětů**

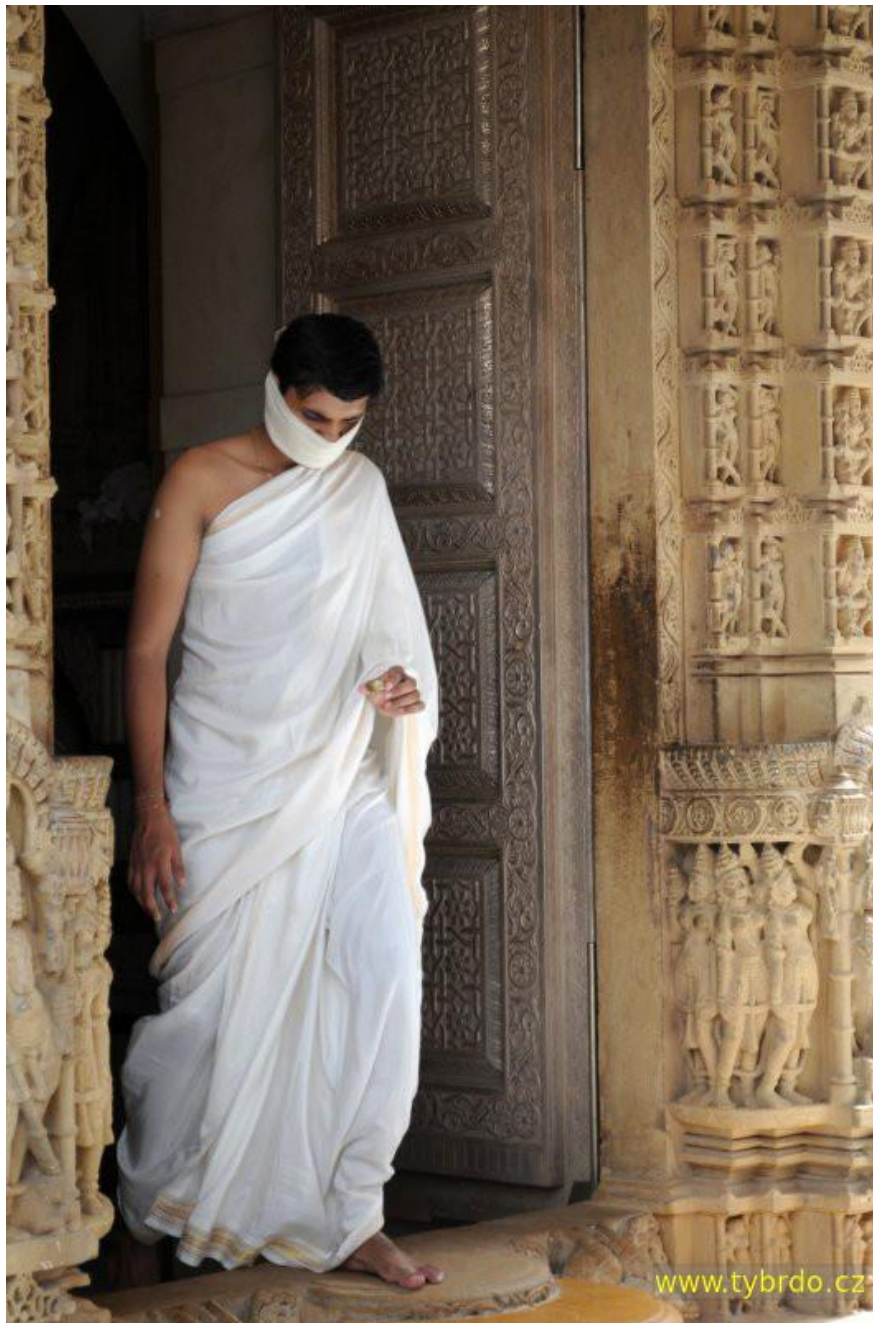
- 6. Soustředění myšlenek na určitý bod**
- 7. Rozjímání**
- 8. Pohroužení (sjednocení lidského ducha a brahma)**

- Klasické neortodoxní (odmítají autoritu vědů) **filozofické systémy (nejsou to klasická náboženství, neuznávají žádného věčného boha) si uvedeme dva:**
 - **džinismus**
 - **budhismus**

Džinismus

- založil **Mahávíra** = doslova „**Velký hrdina**“ (549 – 468 př. n. l.)
- Podstatou učení je **askezí a ctnostným životem dosáhnout přerušení koloběhu znovuzrození**, osvobození duše a vzestup k sídlu dokonalých.
- V dějinách patrně pouze Mahávíra údajně řekl, že **člověk může využívat smrt jako duchovní cvičení**.
- Nikoli jakoukoliv smrt, ale vyhladovění. **Není to sebevražda zoufalého člověka, ale dobrovolný odchod z tohoto světa hodný Mistra** (praktikuje to minimum džinistů).
- **On i jeho rodiče takto zemřeli.**

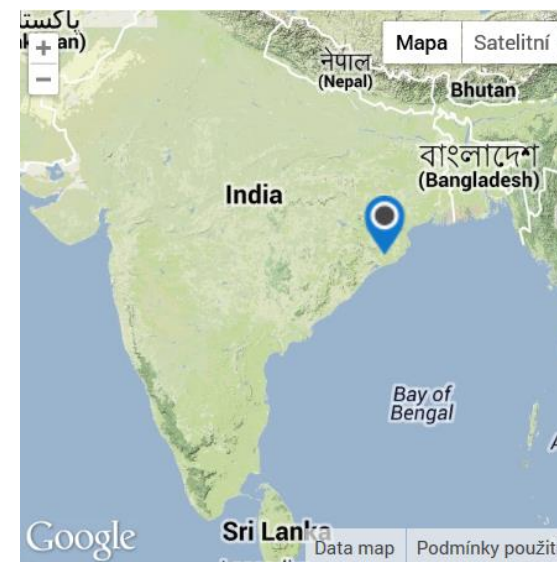
- Základní myšlenkou džinismu je **nenásilí** (ahinsá). V důrazu na neubližování a nezabíjení, je však džinismus na rozdíl od střízlivějšího buddhismu **ochoten jít až do extrému**.
- Džina, tedy přívrženec džinismu je mimo jiné **vegetarián, nesmí obětovat ani zabít žádné zvíře, pije přecezenou vodu, aby z ní odstranil drobné živočichy, nosí závoj, aby nevdechoval hmyz, zametá půdu před sebou, aby nezašlápl nějakou živou bytost...**
- Džinismus je **praktikován pouze v několika severoindických státech** a počet jeho stoupenců je **cca 0,5 - 1 %** indické populace.

www.tybrdo.cz

Zejména práce džinistických kameníků představují jeden z vrcholů indického umění - chrámový komplex v Palitaně (stát Gudžarát) - 865 chrámů na vrcholu jednoho kopce, důležité poutní místo .

Symbol svastiky v zahradě v **Udajgiri** (Steve Browne & John Verkleir, CC BY-SA)

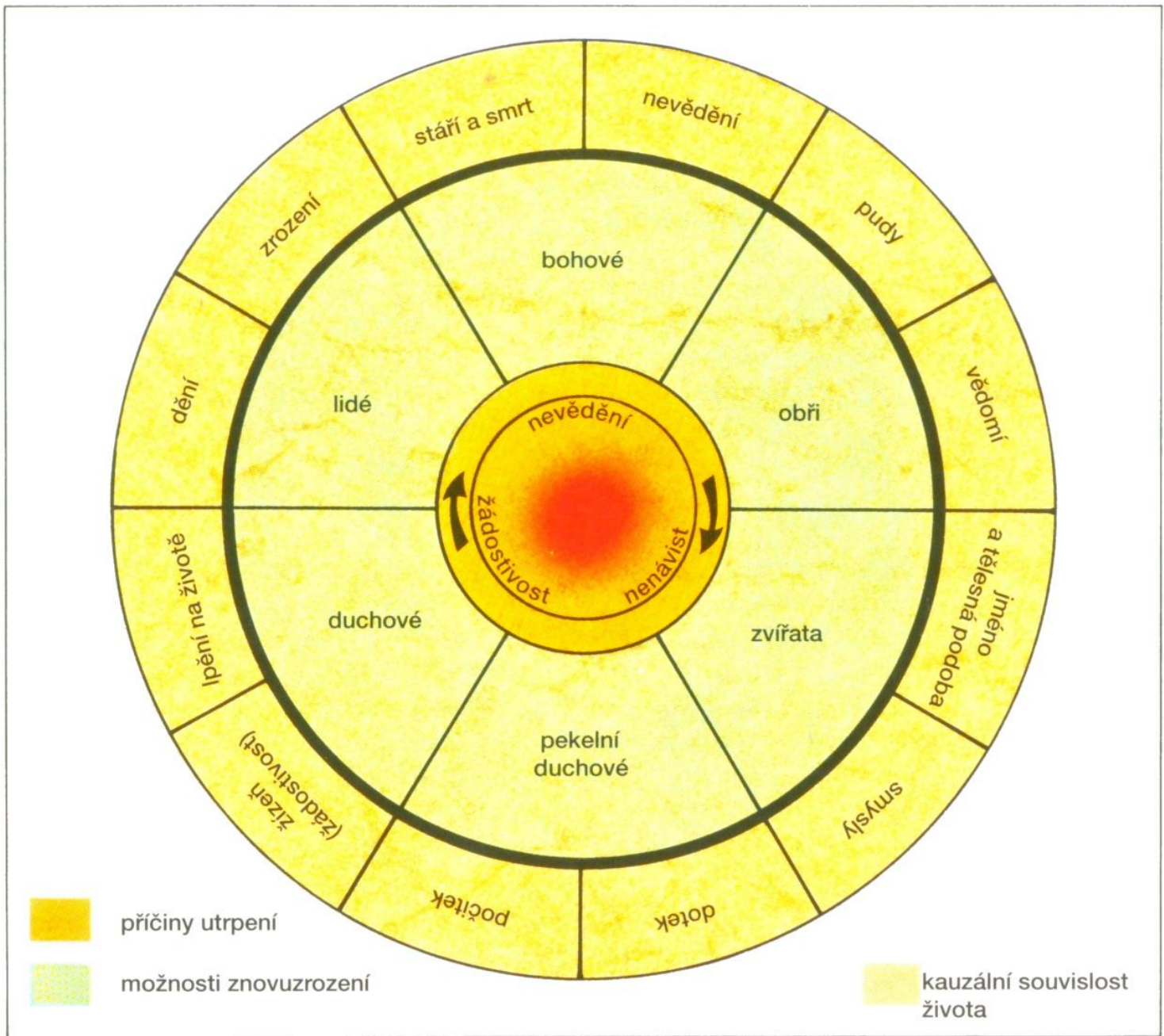
Svastika je symbol používaný prakticky ve všech filosoficko-náboženských učeních indického původu – v buddhismu, hinduismu i v džinismu. Ve všech těchto náboženstvích je to mnohoznačný symbol, obecně je chápána jako symbol štěstí.

- **Budhismus**
- Vychází z učení **Siddhárthy Gautamy** (cca 560 – 480 př. n. l.), který po svém „procitnutí“ přijal jméno **Buddha** („Probuzený“)

- Buddha zastával **nauku o znovuzrození a odplatě činů.**
- **Koloběh znovuzrození jde rozbít zničením nevědění a z něho plynoucího zla.**
- Osvobozující vědění obsahuje **„4 vznešené pravdy“:**
 - 1. Veškerý život je utrpení**
 2. Příčinou utrpení je **žádostivost po rozkoších**
 3. Osvobození od utrpení spočívá v **potlačení žádostivosti**
 4. K odstranění žízně po životě vede **„osmidílná ušlechtilá stezka“:**
 - a. **Správné chápání**
 - b. **Správné myšlení**
 - c. **Správná řeč**
 - d. **Správné chování**
 - e. **Správné živobytí**
 - f. **Správné úsilí**
 - g. **Správná bdělost**
 - h. **Správné soustředění**

- Cílem osvobození je **vstup do nirvány (vyvanutí)** = naprosté vyhasnutí životního pudu a konec znovuzrození.
- Podle buddhistů toho **lze dosáhnout již za života** (rozdíl proti džinismu).

A Buddhismus: „kolo života“

- Po Buddhově smrti se jeho nauka dále rozvíjela různými směry - buddhismus je **ve světě praktikován v mnoha různě odlišných formách.**
- Pravidla pro všechny jeho stoupence zahrnují:
 - **zdržet se zabíjení a zraňování** živých bytostí (výjimky)
 - **zdržet se krádeže**
 - **zdržet se nesprávného sexuálního chování** (nezakazuje, nýbrž nedoporučuje)
 - **zdržet se zraňující a nepravdivé mluvy** (nelhat, nepomlouvat, nemluvit zbytečně...)
 - **zdržet se zneužívání omamných prostředků**

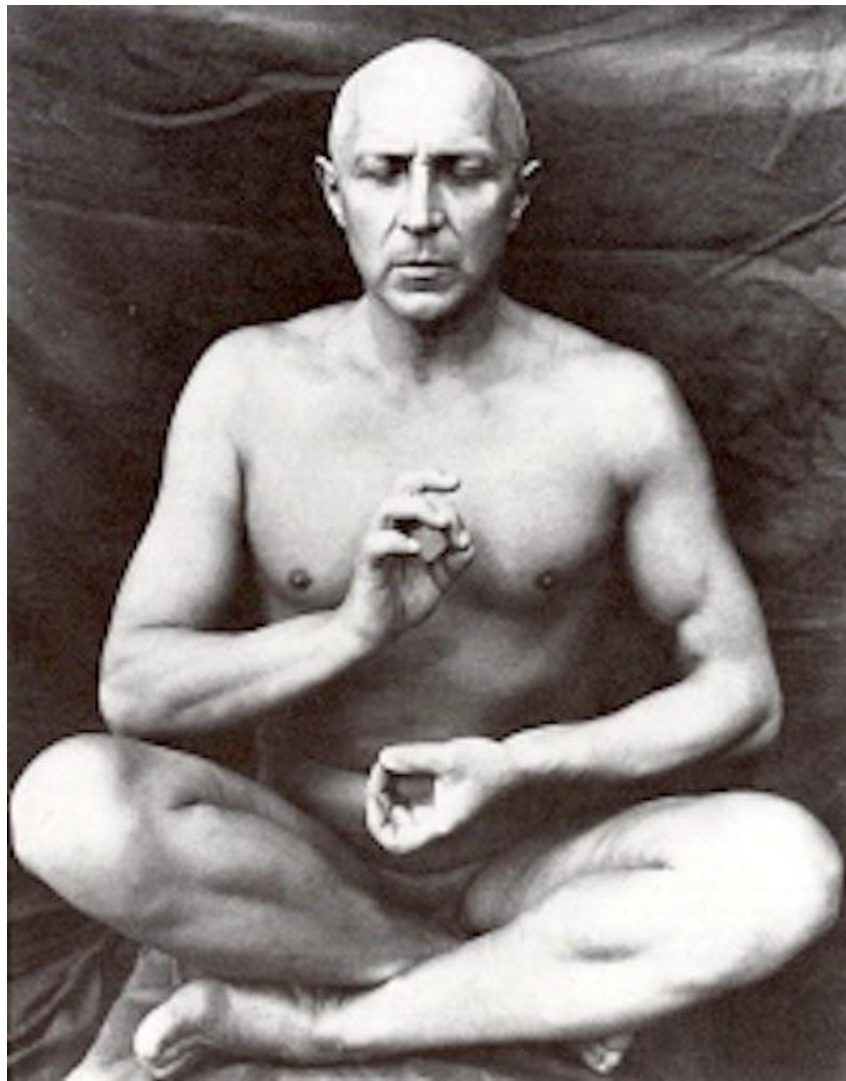
- **Buddhismus je dnes přítomen v celé Asii a šíří se i v Evropě a Americe – počet vyznavačů je okolo 1 mld.**

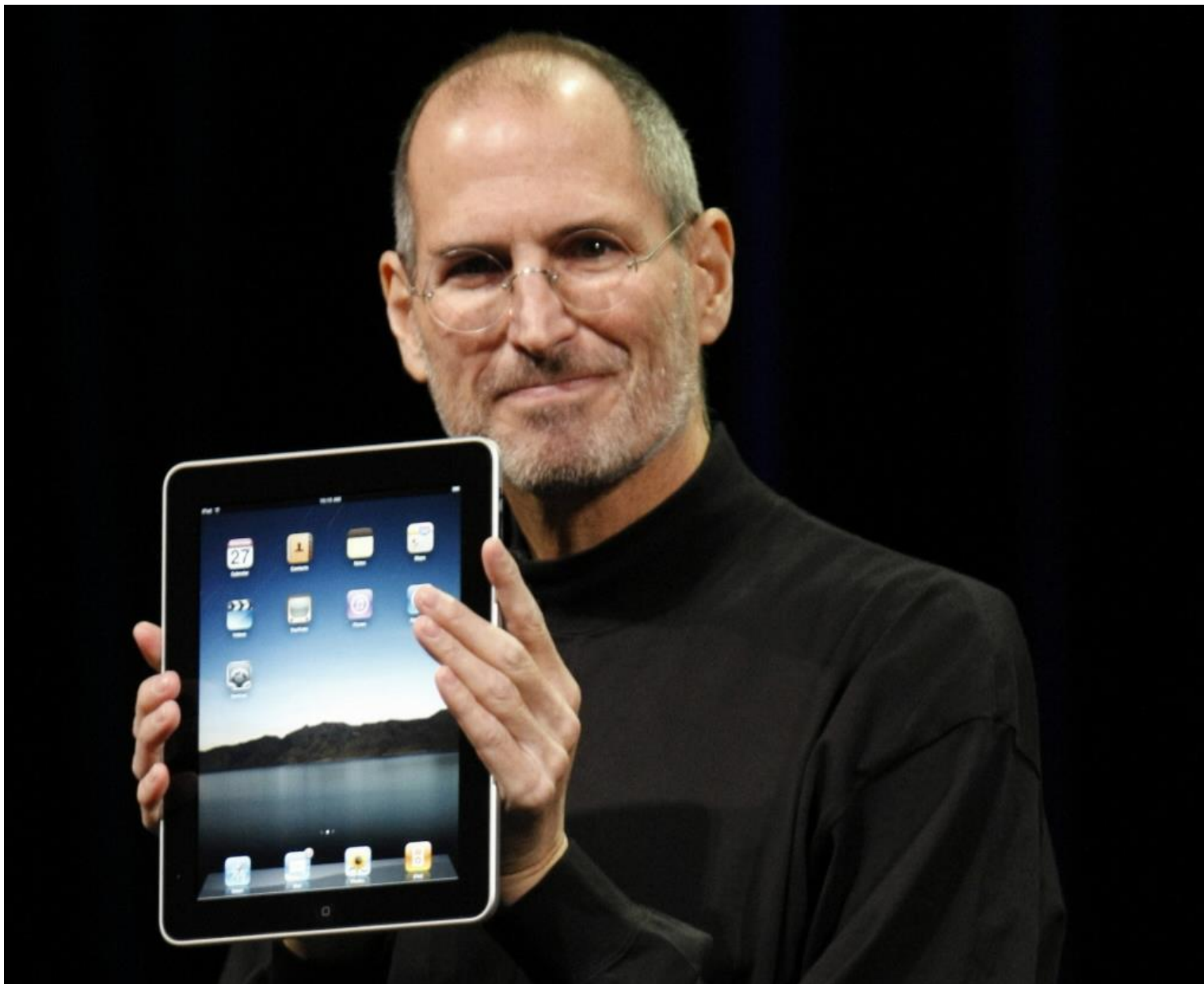
Varnsdorfský Chrám nebeského milosrdenství je prvním chrámem a tedy jakousi „buddhistickou katedrálou v ČR“.

Dalajláma či dalajlama („oceán moudrosti“) je považován za politického a světského vůdce Tibeťanů. Je hlavním světským představitelem buddhistického směru gelugpa. Současný 14. dalajláma je Tändzin Gjamccho (nar. 1935).

Propagátorem buddhismu v českých zemích byl světově proslulý fotograf František Drtikol (1883 – 1961) – mimochodem v letech 1945 – 61 člen Komunistické strany Československa.

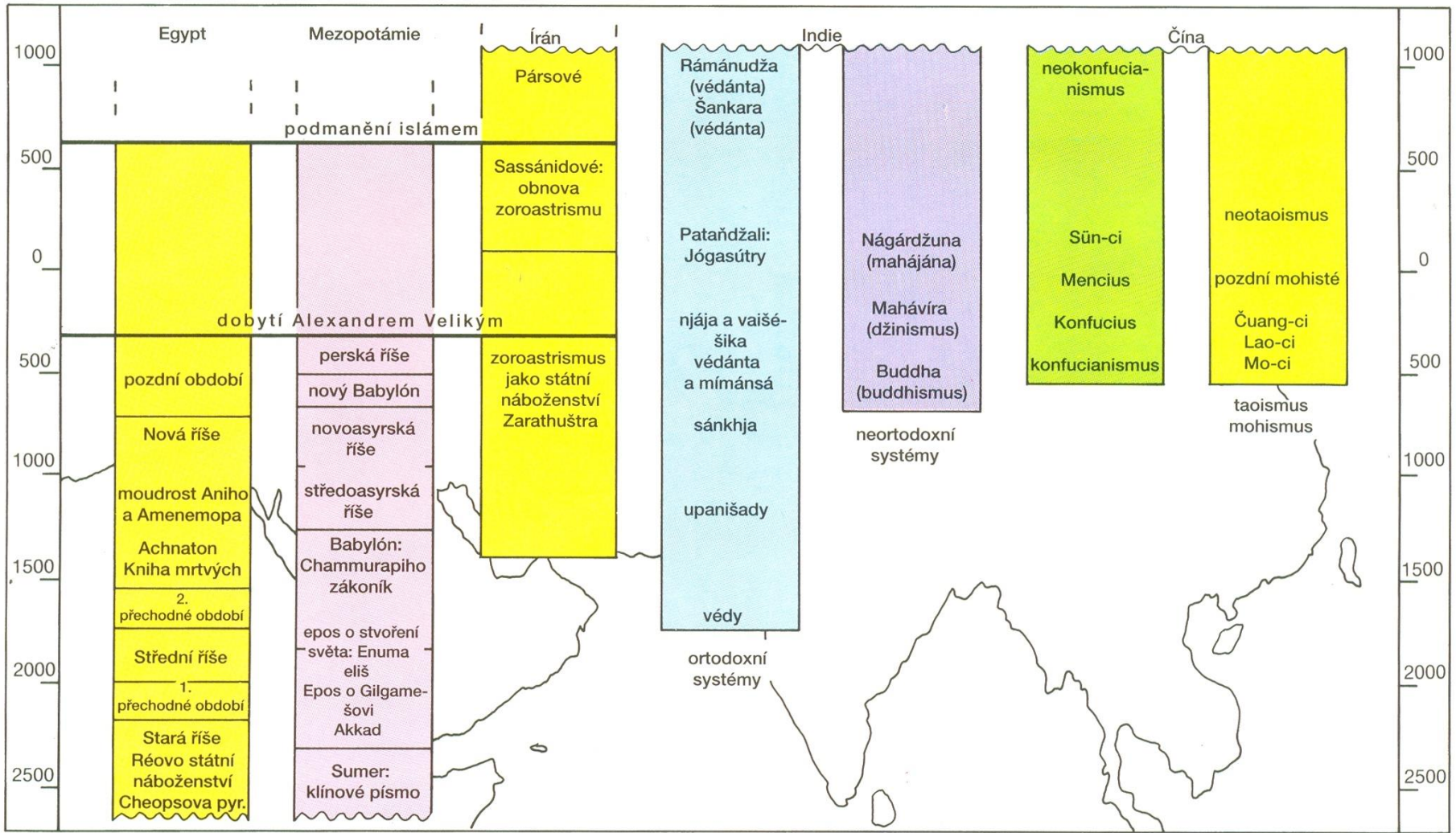

Steven Jobs (1955-2011), zakladatel firmy Apple, byl vyznavačem tzv. zenového buddhismu.

DUŠE VÝCHODU 1 – Od Buddhy k dalajlamovi

Dokument Viliama Poltikoviče z jeho cyklu Duše Východu z roku 1992

- Zhruba od 19. století n. l. se indická filozofie setkává s filozofií západní (evropskou).

Přehled: východní filosofie

Otázky:

1. Co jsou to védy?
2. Jak je v nauce o karmě a znovuzrození hodnocena existence člověka?
3. Jaký je v nauce o karmě a znovuzrození návod k vysvobození z koloběhu znovuzrození?
4. Co je to jóga a co o ní víte?
5. Kdo byl hlavním představitelem džinismu?
6. Vysvětlete pohled na smrt v džinismu.
7. Kde a v jakém rozsahu je džinismus rozšířen?
8. Jaký význam má svastika ve filosoficko-náboženských učeních indického původu?
9. Kdo byl Siddhártha Gautama?
10. Které jsou 4 vznešené pravdy budhismu?
11. Co je to nirvána?
12. Kde a v jakém rozsahu je budhismus rozšířen?
13. Má současný budhismus jednotnou podobu?
14. Znáte nějakého významného představitele světového budhismu?

Zdroje:

- Jostein Gaardner, Sofiin svět, Román o dějinách filosofie. Praha : Albatros, 2006.
- Encyklopedický atlas filosofie, P. Kunzmann a kol., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001.
- Jaroslava Schlegelová, Základy filozofie 1. – 4. část, Praha. S&M, 1991.
- <http://de.wikipedia.org/wiki/Sadhu>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mah%C3%A1v%C3%ADra>
- <http://zivotopisyonline.cz/mahavira-putujici-asketa/>
- <http://www.mercurytrip.com/blog/india-tours/visit-palitana-the-jain-temple-city/>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEinismus4>
- <http://www.tybrdo.cz/indie/dzinismus-cesta-askeze>
- <http://tn.nova.cz/magazin/hobby/cestovani/nejvyssi-sochy-sveta-buddhove-porazeji-jezise-i-zizku.html>
- <http://svetlojelaska.blog.cz/1308/frantisek-drtikol-filosofie>
- <http://tabtimes.com/analysis/ittech-os-windows/2012/12/01/week-tablets-what-would-steve-jobs-think-about-windows-8>
- <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-vaclav-havel/165340/dalajlama-v-dopise-dagmar-vaclava-havla-jsem-obdivoval.html>
- http://www.varnsdorf.cz/cz/seznamy_zprav/aktualni_informace/buddhisticky-chram-ve-varnsdorfu-prvni-sveho-druhu-cechach.html